

RAQAMLI MUHITDA O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA KIBERXAVFSIZLIK VA AXBOROT MADANIYATINING O'RNI

Nilufar Xalikova Mirkadirovna

A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti

"Aniq va tabiiy fanlar metodikasi" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli muhit sharoitida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonida kiberxavfsizlik va axborot madaniyatining tutgan o'rni tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va elektron platformalardan keng foydalanish o'qituvchilardan nafaqat pedagogik va texnologik bilimlarni, balki axborot xavfsizligi bo'yicha yetarli savodxonlikni ham talab etadi. Tadqiqotda kiberxavfsizlikka oid asosiy tahdidlar, shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash usullari hamda o'qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirishning pedagogik ahamiyati yoritib beriladi. Maqola natijalari raqamli ta'lim muhitida xavfsiz va samarali faoliyat yuritish uchun o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim muhiti, kasbiy kompetentlik, kiberxavfsizlik, axborot madaniyati, axborot xavfsizligi, pedagogik faoliyat, raqamli savodxonlik

Bugungi kunda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi o'qituvchilarning kasbiy faoliyatiga yangi talab va vazifalarni yuklamoqda. Elektron ta'lim platformalari, onlayn resurslar, masofaviy o'qitish tizimlari pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Bunday sharoitda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish faqatgina fan bilimlari va pedagogik mahorat bilan cheklanib qolmay, balki kiberxavfsizlik va axborot madaniyatiga oid bilim va ko'nikmalarni ham o'z ichiga olishi zarur. Raqamli muhitda faoliyat yuritish jarayonida axborotning ishonchliligi, maxfiyligi va yaxlitligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchilarning kiberxavfsizlik bo'yicha yetarli bilimga ega bo'lmasligi turli axborot tahdidlari, shaxsiy va xizmat ma'lumotlarining yo'qotilishi yoki noqonuniy tarqalishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, axborot madaniyatini shakllantirish va kiberxavfsizlik ko'nikmalarini rivojlantirish o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Raqamli ta'lim muhiti o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini yangi bosqichga olib chiqib, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini doimiy ravishda yangilab borishni talab etadi. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat o'z fanini chuqur bilishi, balki raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, elektron resurslar bilan ishlash va masofaviy ta'lim jarayonlarini boshqarish kompetensiyasiga ham ega bo'lishi lozim. Shu nuqtai

nazardan, kasbiy kompetentlik tushunchasi raqamli savodxonlik, axborot bilan ishlash madaniyati hamda kiberxavfsizlik bo'yicha bilimlarni o'z ichiga olgan kompleks jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Raqamli muhitda o'qituvchi turli axborot manbalaridan foydalanadi, o'quvchilar bilan onlayn muloqot qiladi va elektron hujjatlar bilan ishlaydi. Bu esa uning axborotlarni tanlash, tahlil qilish va ulardan maqsadga muvofiq foydalanish qobiliyatini yanada rivojlantirishni taqozo etadi.

Kiberxavfsizlik raqamli muhitda axborotning himoyalanganligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasini anglatadi. O'qituvchilar faoliyatida kiberxavfsizlik masalalari shaxsiy ma'lumotlar, o'quvchilarning axborotlari va ta'lim platformalaridagi materiallarni himoya qilish bilan bevosita bog'liqdir. Phishing hujumlari, zararli dasturlar, ruxsatsiz kirish holatlari o'qituvchilarning raqamli faoliyatiga jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. O'qituvchilarda kuchli parollar yaratish, shubhali havolalardan foydalanmaslik, ma'lumotlarni zaxiralash va xavfsiz dasturlardan foydalanish kabi kiberxavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu ko'nikmalar o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini mustahkamlab, raqamli ta'lim jarayonining uzluksiz va ishonchli bo'lishini ta'minlaydi. Axborot madaniyati shaxsning axborotni izlash, baholash, qayta ishlash va undan ongli foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. O'qituvchilarda axborot madaniyatining yuqori darajada bo'lishi ularning pedagogik faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Axborot manbalarining ishonchliligini aniqlash, soxta va zararli kontentni farqlay olish hamda mualliflik huquqlariga rioya qilish o'qituvchining professional mas'uliyatini oshiradi. Axborot madaniyatiga ega bo'lgan o'qituvchi o'quvchilarda ham tanqidiy fikrlash va mas'uliyatli raqamli xulq-atvorni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki raqamli makonda xavfsiz va madaniyatli muloqot namunasi sifatida namoyon bo'ladi. Kiberxavfsizlik va axborot madaniyati bir-birini to'ldiruvchi tushunchalar bo'lib, o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Axborot madaniyati kiberxavfsizlik qoidalariga ongli rioya etishni ta'minlasa, kiberxavfsizlik esa axborot bilan ishlash jarayonida xavfsiz muhitni yaratadi. Ularning uyg'unligi raqamli ta'lim muhitida o'qituvchilarning samarali, mas'uliyatli va xavfsiz faoliyat yuritishiga zamin yaratadi.

Xulosa.

Raqamli ta'lim muhitining jadal rivojlanishi o'qituvchilarning kasbiy kompetentligiga qo'yiladigan talablarni sezilarli darajada oshirmoqda. Mazkur sharoitda o'qituvchilarning kasbiy faoliyati faqat pedagogik bilim va metodik mahorat bilan cheklanib qolmay, balki kiberxavfsizlik va axborot madaniyatiga oid bilim, ko'nikma va malakalarni ham o'z ichiga olishi zarur. Kiberxavfsizlik o'qituvchilarning shaxsiy va xizmatga oid axborotlarini himoyalash, raqamli ta'lim jarayonining uzluksiz va ishonchli bo'lishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Axborot

madaniyatining yuqori darajada shakllanganligi o'qituvchilarning axborotni tanqidiy tahlil qilish, ishonchli manbalarni aniqlash hamda raqamli muhitda mas'uliyatli xulq-atvorni namoyon etishiga xizmat qiladi. Kiberxavfsizlik va axborot madaniyatining o'zaro uyg'unligi o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini kompleks tarzda rivojlantirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli muhitda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonida kiberxavfsizlik va axborot madaniyatini tizimli ravishda shakllantirish ta'lim sifatini oshirish, pedagoglarning professional mas'uliyatini kuchaytirish hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Agar ushbu yo'nalishda uzluksiz ta'lim va metodik qo'llab-quvvatlash ta'minlansa, raqamli ta'lim muhitining samaradorligi yanada ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Qodirov B.E. Um umiy o'rta ta'lim maktablarida to'garak ishlarini takomillashtirish. Mehnat va kasb ta'limi bakalavriat yo'nalishlarida texnik fanlarni o'qitishning dolzarb muammolari mavzusidagi Respublika ilmiy–texnik anjumani materiallari. – Namangan, 2019. – B. 266-269.
2. Qodirov B.E. Texnologiya ta'lim praktikumi fanini o'qitishda innovatsion–pedagogik texnologiyalardan foydalanish // Ta'lim va texnologiya 3–qism Respublika ilmiy–amaliy anjumani materiallari. – Termiz, 2018. B. 365–369.
3. Shomirzaev M.X. Milliy hunarmandchilikning shakllanishi va spektral-variativ rivojlanishida fanlar integratsiyasi. – Toshkent: Tafakkur, 2020. – 164 b.
4. Usmonova S.B. va boshqalar. “Ta'limda internet texnologiyalari” moduli bo'yicha O'UM. – Toshkent, 2016. – 131 b.